

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária

A kereskedelmi jog története

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege	kollokviummal záródó előadás
Tagozat	MAT-JN-17/EN
Tárgyfelelős tanszék	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék
Oktatók	Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár
Elérhetőség	6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 44. szoba Tel/Fax: (62) 544-412 E-mail: jogtort@juris.u-szeged.hu
Tantárgyi kreditpontok	5
Követelmények	az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Az olvasólecke elsajátítását segíti a hozzátartozó videólecka.
5. Tanulmányozza a kötelező tananyag vonatkozó részeit. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
6. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
7. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

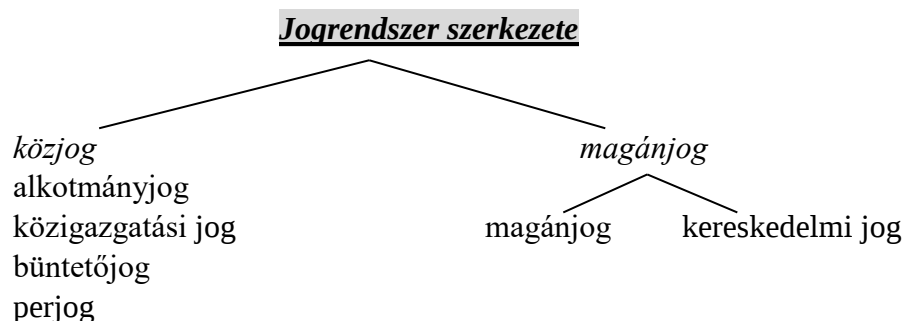

Olvasólecke

Kereskedelmi jog története

Kereskedelem: az a tevékenység, amely a dolgok változatlan formában történő forgalmazásával foglalkozik.

Kereskedelmi jog: az általános magánjogtól különvált, a kereskedelemre vonatkozó sajátos jogszabályok – ius speciale – összessége.

Az **ókor**ban a kereskedelmi viszonyokra az általános magánjogi normák – ius gentium – voltak az irányadók.

A **középkor**ban a városok fejlődésével, a kereskedőknek, mint „rend”-nek a kialakulásával, külön kereskedelmi normák fejlődtek ki, de ezek még mindig a magánjog általános szabályai közé illeszkedtek.

Lübeck Hanza szövetség

Céh: az azonos mesterséget űzők érdekvédelmi szervezete.

Szigorú szabályok: meghatározzák az árakat, a felhasználható nyersanyag mennyiségét, nincs gazdasági verseny

A sajátos kereskedelmi jog kezdetei Itáliában mutathatók ki, ahol a kereskedelem felvirágzott. kereskedelmi szokások: a 14–15. században privilégiumokban, városi statútumokban rögzítettek.

pl. céhek bírósága

A kereskedelem körébe tartozó kérdések jogi megvilágítása gyakorlatilag csak akkor lép előtérbe, amikor a kánonjog **uzsorakamat tilalma** uralomra jut. A késő római és az egyházi jog határozottan kereskedelem ellenes volt. kamattilalom, vételár és munkabérmaximálás.

Aquinoi Szt Tamás teológiai kazuisztikája is erősítette ezt az elméletet. Ennek a véleménynek a későbbi képviselői a legisták, glosszátorok, posztglosszátorok.

A germán jog túl egyszerű volt ahhoz, hogy a fellendülő kereskedelem szabályait arra lehetett volna építeni.

A kialakuló kereskedelmi szabályok alapján és a bíróságok ítéleteinek felhasználásával a 16. században **gyűjtemények** készültek.

- Decisiones rotae Genuensis
- Decisiones sacrae rotae Romanae

A kereskedelmi jog fejlődésének döntő lépése lesz, amikor a szokásjog, statutum, privilegium mellett **kereskedelmi rendtartások** születnek.

- Handelsordnungen von Bilkai (1560): Spanyolországban és Portugáliában használják és a 17. században megerősítenek;
- IX. Károly edictuma a kereskedelmi bíróságokról (1563) Franciaországban;
- Hollandiában V. Károly és II. Fülöp törvényei. A kereskedelmi jog fejlődésére különösen jelentős hatást gyakorolt **Hugo Grotius**

Angliában a kereskedelmi jog a magánjog egyéb szabályaihoz képest szokásjogi úton fejlődik, de a common law mellett a kereskedelmi jog területén végbement változások lehetővé teszik az equity szabályainak megjelenését, majd a 17. században már a kereskedelmi jogot szabályozó törvények is megjelennek.

A Német Római Birodalomban a városi jogon belül fejlődik a kereskedelmi jog. Poroszországban az uralkodó utasítására készül el 1794-ben az **Allgemeines Landrecht** (ALR), amelynek a polgári rendre vonatkozó szabályai közé illesztették be az akkor igen modernnek számító kereskedelmi „törvénykönyvet”.

A kereskedelmi jog kodifikációja a 19. század nagy törvénykönyv alkotó folyamatának részét képezi egész Európában. A jogtudományban ekkor teszik fel a kérdést:

- mi az egymáshoz való viszonya a magánjognak és a kereskedelmi jognak?
- szükséges-e önálló kereskedelmi törvénykönyvet készíteni vagy elegendő a magánjog általános szabályain belül tárgyalni a kereskedelemre vonatkozó normákat?

Attól függően, hogy egy-egy államban önálló kereskedelmi törvény született vagy sem dualista illetve monista rendszerről beszélhetünk.

Franciaország: Code civil – Code de commerce

Németország: Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) – Allgemeines Handelsgerichtsordnung (ADHGB)

Svájc: Zivilgesetzbuch (ZGB)

Ausztria: Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB)

Abban mindenki egyetértett, hogy a kereskedelmi jogi normákat nem lehet figyelmen kívül hagyni, mert a kereskedelem: nagyobb szabadságot igényel ugyanakkor nagyobb szigorúságot követel meg a forgalom biztonsága érdekében.

pl. a kereskedelemről eredő adósságokért az adóstársak mindig egyetemlegesen felelnek

A kereskedelmi jog kodifikációja

Poroszország – Allgemeines Landrecht

Cél: a magánjog egészének, és ezen belül a kereskedelmi jognak a szabályozása.

A kereskedelmi jogot a rendi jogok közé sorolta.

Szerkezetét tekintve: az ALR 2. rész 7. fejezetében szólt a parasztok jogairól és kötelezettségeiről, a 2. rész 8. fejezete intézkedik a polgárokról és ezen belül a kereskedelemről, és a 2. rész 9. fejezet intézkedik a nemesi rendről.

Az ALR kereskedelmi jogi normái:

- a kereskedők jogai, a képviselet, a cégvezetés, segédek és tanulók, kereskedelmi könyvek, kereskedelmi társaságok, kereskedelmi kamat, jutalék, kereskedelmi ajánlat,
- váltó;
- kereskedelmi mérleg és utalványozás;
- alkuszok;
- hajós, hajósbérlő;
- hajókár;
- biztosítás;
- hajó kölcsön/zálog;
- fuvarozók

Az ALR a Poroszországban uralkodó jogi partikularizmust nem tudta teljesen felszámolni, ezért később önálló kereskedelmi törvényeket alkottak.

Franciaország

XVI. Lajos a régi kereskedelmi jog revíziója érdekében egy bizottságot állított fel, de ennek a munkáját a forradalom megakadályozta.

Bonaparte Napóleon, mint I. konzul 1801-ben egy újabb bizottságot állított fel, ez azonban a korábbi munkához csak szóbeli kiegészítéseket fűzött.

1806-ban újabb személyeket hívott meg a bizottságba, akik tényleges törvényalkotói munkát végeztek.

1807 Code de commerce

Négy törvényből áll és a tulajdonképpeni kereskedelmi jogon belül a váltójogot, a tengerjogot, a csődjogot és igen részletesen a kereskedelmi eljárásjogot tartalmazza.

- tartalmilag szegényebb, mint az ALR;
- bizonyos rendelkezéseket a korábbi uralkodók kereskedelemre vonatkozó ordonnance-okból vette át,
- ugyanakkor a kereskedelmi társaságokon belül a részvénytársaságokra vonatkozóan egészen új szabályokat ad;

- a korabeli kereskedelmi kapcsolatoknak köszönhetően sok német szakkifejezést tartalmaz;
- mindazon országok hatályba léptették, melyek Franciaországgal függőségbe kerültek, ezen kívül Lengyelország, Svájc néhány kantona, Szerbia, Románia, Görögország, Egyiptom.

A kereskedelmi jog kodifikációja német jogterületen

A Német Szövetség (Deutscher Bund) minden államában önálló kereskedelmi törvény készült, bár az egész német területre kiterjedő hatályú egységes törvénykönyv megteremtésének a gondolata időről-időre felmerült.

A jogtudomány területén indult el az egységesítési törekvések:

Két hamburgi tudós:

- Johann Georg Büsch
- Georg Friedrich v. Martens (1797: a kereskedelmi jog alapjai)

rendszerítették a kereskedelmi jogot és kritikai megjegyzésekkel ellátott monografikus összeállítást készítettek.

Természetjogi iskola hatása:

- Heinrich Thöl (1807: Handelsrecht)
- Bender (1824: Grundsätze des engeren Handelsrecht)
- Brinckmann – Endemann: (1853: Lehrbuch des Handelsrecht)
- Leo Goldschmidt: 1864: Handbuch des Handelsrecht)

Leo Goldschmidt

Heinrich Thöl

1847–1848 során két kereskedelmi jogi tervezetk készült, melyekre a francia Code de commerce hatott. Ez a kísérlet sikertelen maradt.

Az 1850-es években a német egység megteremtésére való törekvés során felerősödött az igény egy egységes vámterület és egységes gazdasági élet kialakítására. Ez a kereskedelmi törvénykönyv elkészítését is szükségessé tette.

Bundestag 1857-ben bizottságot állít fel.

„Eine Commission zur Entwerfung und Vorlage eines allgemeinen Handelsgesetzbuches für die Deutschen Bundesstaaten einzusetzen.”

A nünbergi kereskedelmi konferencia 1857-ben kezdte meg működését és 1861-ben elkészült az egységes kereskedelmi törvénykönyv, az ADHGB.

Részei:

1. a kereskedőkről (Vom Handelsstande)
2. a kereskedelmi társaságokról (Von den Handelsgesellschaften)
3. a csendes társaságokra és a kereskedelmi ügyletekre vonatkozó általános szabályok (Von den stillen Gesellschaft und der Verienigung zu einzelnen Handelsgeschaften für gemeinsame Rechnung)
4. a kereskedelmi ügyletek (Von den Handelsgeschaften)
5. a tengeri kereskedelemről (Vom Seehandel)

ÖNELLENŐRZÓ KÉRDÉSEK

1. Hol helyezkedik el a kereskedelmi jog egy jogrendszerben?
2. Mi volt a szerepe a céheknek a kereskedelem fejlődésében?
3. Hogyan befolyásolta a kánonjog a kereskedelmi jog fejlődését?
4. Mit jelent a kodifikáció?
5. Hogyan szabályozta az ALR a kereskedelmi jogot?
6. Mi volt a code de commerce?
7. A német egységre való törekvés, hogyan befolyásolta a német kereskedelmi törvénykönyv megalkotását

KÖTELEZŐ TANANYAG

Az előadáson elhangzottak.

Mezey Barna (szerk): *Magyar jogtörténet*. Osiris K., Budapest, 2007.

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Jelen tananyag a Szegei Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE